

**ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА
ЯК ПРОБЛЕМА ХОРЕОГРАФІЧНОГО ВИХОВАННЯ**

В статье рассмотрен художественный интерес младшего школьника с позиций художественно-эстетического воздействия искусства хореографии на ребенка; осуществлен анализ проблемы интереса с точки зрения философии, психологии и педагогики, в частности представлены классификация интересов и свойства художественных интересов младших школьников; определен художественный интерес младшего школьника как выборочная направленность личности на познание искусства с точки зрения интеллектуальной, эмоциональной и волевой привлекательности.

***Ключевые слова:** потенциал хореографического воспитания, младший школьник, творческая личность, художественный интерес.*

The article describes the artistic interest of primary school children from the standpoint of artistic and aesthetic impact of choreography on the child. The analysis of interest from the point of view of philosophy, psychology and pedagogics was made, in particular, the the classification of interests and qualities of the artistic interests of primary school children were represented. Artistic interest of primary school children is defined as selective focus of the individual on the studying of art in terms of intellectual, emotional and volitional appeals.

***Keywords:** potential of choreographic education, primary school children, creative personality, artistic interest.*

Хореографічне мистецтво здійснює розвивальний вплив на духовну, емоційну, моральну сфери підростаючого покоління, сприяє вихованню емоційно-інтелектуальних якостей особистості, дає можливість бачити і створювати прекрасне в житті. Хореографії, як виду мистецтва, властива багатofункціональність, яка проявляється в естетичній, психофізіологічній, виховній, освітній, пізнавальній, інформативній, комунікативній, соціально-емоційній, мотиваційній, організуючій, просвітницькій, культурологічній, творчій, розвивальній, гедоністичній, релаксаційній та іншій функціях. Однією за найважливіший вважаємо творчу функцію, оскільки її значимість полягає в безпосередньому спілкуванні особистості зі світом мистецтва за допомогою хореографічних цінностей, внаслідок чого активізуються емоції, збагачується творча уява, фантазія, образне мислення, пробуджуються естетичні почуття особистості. Ще однією за значущістю назвемо розвивальну функцію, яка полягає в спроможності хореографічного мистецтва забезпечувати гармонію фізичного, духовного, естетичного, художнього та творчого розвитку особистості, сприяти вдосконаленню творчих якостей і здібностей, зростанню внутрішніх потенціалів, розвитку пізнавальної активності та емоційної чутливості, естетичних потреб і смаків, стимулюванні прагнення до самовдосконалення [5]. У цьому контексті проблема формування художнього інтересу підростаючого покоління до різних видів мистецтва, і хореографії зокрема, посідає ключові позиції у мистецькій освіті.

Метою статті є висвітлення проблеми інтересу у науковій думці, розкриття можливостей хореографічного мистецтва у формуванні художнього інтересу молодших школярів.

Л. Виготський наголошував, що художній інтерес дитини виявляється в процесі художньо-естетичної діяльності, оскільки займаючись різними видами мистецтва дитина вчиться сприймати художні образи, прагне самостійно відтворювати свої уявлення в звуках, рухах, фарбах, і на цій основі фантазує, створює нові образи. У наукових дослідженнях доведено, що художній інтерес у дитини формується безпосередньо під впливом середовища, культурно-суспільних процесів та цілеспрямованого виховання. Ключову роль тут відіграє

активне включення дитини в художню діяльність, а мистецтво хореографії, завдяки своїм специфічним характеристикам, посідає у цьому процесі чільне місце.

Так, на зміцненні морально-естетичних якостей особистості дитини засобами танцю наголошували П. Коваль, В. Годовський, М. Гузун, Т. Гузун, Ю. Хижняк; провідну роль хореографії у завданні формування творчої сфери учнів початкових класів вбачали Н. Георгян, О. Горшкова, Ю. Ушакова, Т. Чурпіта; розвиток когнітивної сфери особистості дитини у процесі опанування танцювальним мистецтвом досліджували О. Боголюбська, Ю. Гончаренко та інші. Специфіку естетичного і художнього інтересу охарактеризували: А. Блахут, Л. Вготський, Б. Додонов, Е. Ільїн, Є. Квятковський, А. Мелік-Пашаєв, В. Сухомлинський, Ю. Фохт-Бабушкін, М. Щетинін та інші.

Хореографічна діяльність має широкі можливості у вихованні підростаючого покоління, оскільки танець не лише розвиває розумові й фізичні здібності дітей, а й їхні почуття і творчу фантазію, а відтак відбувається емоційно-чуттєвий, культурно-творчий розвиток особистості [3, с. 16]. Як зазначає Н. Чашечнікова, високий рівень художньо-естетичного впливу хореографії на дитину пояснюється тим фактом, що «танець сприяє розумінню чарівного мистецтва танцю, розвиває відчуття прекрасного, духовно збагачує особистість» [8, с. 282].

Г. Березова у своїй роботі відмічає, що заняття хореографією повинно приносити дітям радість. Більше того, відмінне самопочуття дитини, гарний настрій, відсутність відчуття страху виявитися незграбним і отримати за це зауваження від педагога є основними умовами, необхідними для повноцінного розвитку дітей у процесі занять танцями [1, с. 17]. Такої ж думки дотримуються Л. Бондаренко, М. Боголюбська і К. Василенко, які вказують на гармонійність форм, рухів і жестів танцю та ефективність їхнього впливу на емоційно-чуттєву сферу особистості дитини саме в моменті покращення її настрою, впевненості у власних думках та діях.

Проте слід наголосити, що поряд з руховими навичками, спритністю, координацією рухів, заняття хореографією несе в собі яскраво виражені риси художньо-естетичної діяльності. Залучення дітей до мистецтва танцю, як наголошує Т. Пуртова, дозволяє не тільки досягти естетики руху, але й сприяє естетичному вихованню дітей в цілому – прилученню їх до багатства танцювального та музичного сучасного мистецтва. В процесі заняття хореографією у дітей розвивається художня уява, пам'ять, творчі здібності [6, с. 12].

Педагоги-хореографи одностайні у твердженні щодо необхідності орієнтації на художні інтереси дитини, оскільки вони є критеріями ефективності хореографічного виховання, адже кожний хореографічний витвір вимагає від учасників емоційності, творчої активності, мобілізації всіх фізичних і духовних сил для створення та передачі змісту хореографічного образу [7].

Проблема інтересу широко висвітлена у філософії, психології та педагогіці, де представлені різні версії даного поняття: «джерело потенційної активності думки» (І. Герbart); прояв розумової і емоційної активності, аспект уваги (С. Рубінштейн); прагнення до діяльності, аспект волі (П. Каптерев); активатор почуттів (Д. Фрейер); фундаментальна людська емоція (К. Ізард); структура, що складається з потреб (А. Леонт'єв); потяг і прагнення особистості (М. Добринін); активно пізнавальне (В. Іванов В. Мясіщев, А. Петровський, Б. Теплов, Г. Щукіна), емоційно пізнавальне (В. Крутецкий, Н. Морозова), активно діяльнісне (Є. Ільїн) ставлення людини до світу.

За В. Крутецьким, інтерес - це активна пізнавальна спрямованість людини на той чи інший предмет, явище або діяльність, що пов'язана з позитивним емоційним ставленням до них. Таким чином, інтерес як загальний, так і спеціальний, акцентує той чи інший аспект сприйняття, мислення, світогляду, діяльності особистості, і процес цей йде через емоційну сферу [4, с. 64].

У зв'язку з цим багато вчених-психологів сходяться на думці, що «інтерес не можна ототожнювати з певною стороною психічної діяльності людини, він є проявом усіх сторін особистості в їх різному поєднанні і взаємній обумовленості» [2, с. 45]. У даному контексті інтерес трактується Б. Додоновим, як системне психічне утворення, цілісний психічний

орган, який спонукає людину до дії і приносить емоційне насичення; Є. Ільїн розуміє дане поняття як координацію усіх психічних процесів, що призводить до вибору оптимальних можливостей у реалізації цілей (Є. Ільїн); Л. Виготський зазначає, що інтерес функціонує як цілісна динамічна тенденція; О. Ковальов пише, що інтерес не зводиться тільки до пізнавальної активності і може еволюціонувати в особистісну спрямованість.

У психології Н. Морозовою, Г. Селевко, Г. Щукіною та іншими науковцями визначено класифікацію інтересів, а саме:

I. Залежно від змісту або предметної області (об'єктів, на які вони спрямовані): суспільні (історія, політика, соціум, економіка, право тощо); природничі (фізика, хімія, біологія, географія, медицина, екологія тощо); абстрактно-знакові (математика, кібернетика, логіка, інформатика тощо); технократичні (енергетика, механіка, будівництво, транспорт, зв'язок тощо); гуманітарні (психологія, філософія, мистецтво тощо).

II. У сфері психології особистості: пізнавальні (звернені до сфери пізнання); дієво-практичні (визначають перевагу практичної сфери життєдіяльності).

III. За сферою діяльності особистості: ігрові, навчальні, професійні.

IV. За сферою культури особистості: спортивні; філософські; наукові; релігійні; етичні; естетичні; художні як різновид естетичних, орієнтовані на сприйняття і пізнання сфери мистецтва.

Ми погоджуємося з І. Левінім, що прояв художніх інтересів за рівнями може бути сформульований наступним чином:

- за *широтою*: широкі (інтерес до різних видів, жанрів мистецтва, тем і матеріалів художньої творчості) і вузькі (інтерес до окремого виду, жанру мистецтва, до певної тематики і матеріалу художньої творчості);

- за *глибиною*: глибокі (характеризуються творчим ставленням учня до роботи, прагненням більше дізнатися про види, жанри мистецтва, про тематику, матеріали і виразні засоби художньої творчості) і поверхневі (якщо вони спрямовані на зовнішнє задоволення в пізнанні мистецтва і художньої діяльності);

- за *стійкістю*: стійкі (тривале збереження інтенсивного інтересу до мистецтва, незалежно від характеру складності навчально-пізнавальних і художньо-творчих завдань) і нестійкі (короткочасний інтерес до мистецтва, що залежить від характеру, складності навчально-пізнавальних і художньо-творчих завдань);

- за *характером прояву*: постійні (не залежать від конкретної ситуації) і ситуаційні (інтерес-цікавість, стимульований певною ситуацією);

- за *предметною опосередкованістю впливу*: прямі (безпосередній інтерес до мистецтва і художньо-творчої діяльності) і непрямі (опосередковані іншою галуззю знання або діяльності);

- за *активністю дії*: дієві (домінантно поглинають, підпорядковують усі сфери особистості: воля, емоції та інтелект учня повністю поглинені інтересом до мистецтва і художньо-творчої діяльності) і пасивні (художній інтерес пасивно впливає на інтелектуальну, емоційну і вольову сфери особистості, немає їх цілісної взаємодії);

- за *визначеністю дії*: стрижневі (певні, спрямовані на конкретний мистецький об'єкт або виконання художньо-творчої діяльності) і аморфні (неясні, спрямовані на невизначену сферу об'єктів мистецтва і художньої творчості);

- за *спрямованістю дії*: стійко-широкі (домінуючі в декількох видах мистецтва і художньої творчості, наприклад, інтерес до ритму як засобу художньої виразності - в музиці, образотворчому мистецтві, поезії і т.д.) і локальнострижневі (зосереджені в одній сфері, наприклад, тільки в музиці);

- за *ставленням до мети, виконуваної художньо-творчої або навчально-пізнавальної діяльності в галузі мистецтва*: процесуальні (до процесу діяльності, засобів досягнення результату) і цільові (тільки до результатів діяльності).

Варто наголосити, що усі види інтересів пов'язані між собою.

Розкриваючи поняття «художній інтерес», можна говорити про те, що особистість орієнтована на заняття художньо-творчою діяльністю в сфері мистецтва, у даному випадку

хореографічного мистецтва (навіть якщо цей інтерес носить спочатку пасивний характер, треба припускати потенційну можливість його активації).

Спираючись на дослідження науковців, можна виділити такі властивості художніх інтересів молодших школярів, як властивість локальної стійкості (дана властивість виявляється в тому, що по-перше, після появи художнього інтересу у дитини він зберігається певний час без додаткових зусиль, по-друге, після зниження художнього інтересу дитини до мистецького об'єкта його важко відновити, підняти на колишній рівень); властивість об'єктного зонування (інтерес до будь-якого мистецького явища викликає інтерес до подібних йому явищ, натомість його інтенсивність швидко зменшується при видаленні мистецького об'єкта з поля зору дитини; властивість іррадіації (поширення художнього інтересу при комунікативній взаємодії від однієї людини до іншої: наприклад - від учителя до учня тощо).

Беручи до уваги попередні теоретичні узагальнення, ми визначаємо художній інтерес як вибірково спрямованість особистості на пізнання мистецтва під кутом зору інтелектуальної, емоційної та вольової привабливості.

В основу процесу формування стійкого художнього інтересу до хореографії як виду мистецтва, необхідно закласти поліхудожній підхід, який дозволяє дитині досягнути природу танцю в комплексній взаємодії з іншими видами мистецтв. Кожна дитина а ргіогі поліхудожня, оскільки має здатність до сприйняття різних видів мистецтва, сприймає світ в художніх образах, які виникають в її фантазії і уяві, здатна творити в будь-якому виді мистецтва. Виховання стійкого художнього інтересу до занять хореографією можливе за умови цілеспрямованої систематичної роботи з формування системи уявлень та знань щодо різноманіття танцювального мистецтва та зв'язку з іншими видами мистецтва (образотворчим, музичним, театральним тощо), формування навичок виконання танцювальних композицій різної спрямованості з урахуванням виду (дитячі, народні, бальні, історико-побутові, сучасні), жанрів (побутові, казкові, комедійні, фантастичні, ліричні), форм (масові, групові, парні, індивідуальні) і змісту.

Підсумовуючи, можна зазначити, що базовими основами організації процесу формування художнього інтересу молодших школярів засобами хореографії є: надання кожній дитині оптимальної емоційної, пізнавальної і рухової активності; довірче спілкування, позиція співробітництва у стосунку до дітей; надання кожній дитині права на позитивну свободу в поведінці і художньо-творчій діяльності; опора на принцип забезпечення успіху дітям у цій діяльності та принцип урахування вікових і гендерних особливостей та можливостей дітей під час вибору методів роботи з ними.

Література

1. Березова Г.О. Хореографічна робота з дошкільнятами: методичний посібник / Г. О.Березова. – 2-ге вид. – К. : Музична Україна, 1989. – 208 с.
2. Добрынин Н.Ф. Проблема активности личности / Н.Ф. Добрынин. – М. : Просвещение, 1954. – 243 с.
3. Комаровська О. Музика, театр, хореографія у позаурочний час / О. Комаровська // Шкільний світ. – 2005. – № 32. – С. 13-18.
4. Крутецкий В.А. Психология / В.А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1980. – 352 с.
5. Отич О. Розвиток творчої індивідуальності особистості засобами хореографічного мистецтва [Електронний ресурс] / Отич О. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/1000_MZHM.pdf
6. Пуртова Т.В. Учите детей танцевать : [учеб. пос.] / Т. Пуртова, А. Беликова, О. Кветная. – М. : Гуманит. изд. центр Владос, 2003. – 256 с.
7. Шевчук А. С. Дитяча хореографія: навч.-метод. посіб. / А. С. Шевчук. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128 с.
8. Чашечнікова Н.В. До проблеми художньо-естетичного спрямування спортивно-бальної хореографії / Н. В. Чашечнікова // Проблеми та перспективи розвитку хореографічного мистецтва в контексті Болонського процесу : Матеріали наукової конференції. – Х., 2009. – 289 с.